

נאמר של עייר



סיפורת אמינה מישראל האחרת ★ תעלת בלאומילך וכל השאר ★ טרמפ על ביןר ★ ריינה מריה רילקה על אמו ישוע ★ ברכת, לונדון, המילחמה והעסקים

מקור

הצפון הפרוע

ישראל המאירי הוא מהתקוות הגדולות של הסיפורת הישראלית. סיפורי עוסקים במיפוי מלאמיסותורן של ישראל העכשווית. בקובץ סיפורי הרביעי (י), הצליח ליצור סדרה של סיפורים בעלי קסם נדיר, המתארים את הווי הסטודנטאליים בתל-אביב.

באחרונה ראה-אור קובץ סיפורים נוסף מפרי-עטו של המאירי, תחת הכותרת, אש בקוצים (י), קובץ שכל ארבעת סיפוריו מתרחשים בכפר גלילי קטן, ומצליחים לתאר את אותו עולם בלתי-מתוארכמעט של ישראל האחרת, היומיומית.

סיפוריו של המאירי מלאי אמינות עכשווית, למרות היותם בעלי מרכיב מיסוטורי רביעוצמה, הגולש אף לאלגוריה. סיפור הכותרת, קובץ, אש בקוצים, מביא מוטו מתוך הנוף מחביא ילדים של המשורר ישראל פינקס: ... אנהנו נראה לבם איד לא השגתם עד עכשיו בלדים האבודים...

נובילה מעולה זו, מהמעולות שראתה הסיפורת הישראלית בשנים האחרונות, מעמידה בעימות ווג צעיר ומזרח — נעמי ועמוס — עם הכפר הגלילי, תושביו, אורחותיו ואווירת הצפון-הפרוע של הגליל. הוא מהגורם, המגיע לגליל כדי להקים בו פרויקט עבור המועצה האיזורית. נעמי היא אסטרונואוטית (אני רוצה ג'ירק גדול, כמו שהיה לאמא שלי). היא אינה מסוגלת כמעט לתפקד, היא חייה בצילה של הפלדה-מוקרמת, המונעת אותה מלהביא ולדות לאוויר העולם.

כיום של בנייה-זוג לכפר, מעורר תקווה. אילו היו באן יותר אנשים כמוכם, צעירים, רציניים, שגמרו אוניברסיטה וכל זה, היה הגליל נראה



סופר המאירי הנוף והילדים

אחרת, המדינה הזאת היתה אחרת, צריך ללמד אותך לעשות קפה.

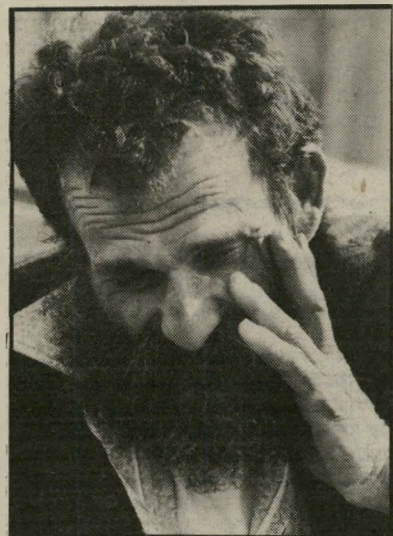
הכפר, החי בהשראת אירוע מן העבר, שבמהלכו נעלם אחד מבניו (המוטו): הנוף מחביא ילדים, הוא סמל לעקרונות הישראלית, שאותו מפתח המאירי בהמשך הנובילה.

עד מהרה, מגיע עמוס לעימות עם אנשי המועצה האיזורית ששכרו אותו, ועם מלך המקום, מור'י. בהדרגה מתפתח עימות ובין עמוס, המייצג את ישראל-הראשונה, התקיינה — זו הבורחת במיכרוזים את האנשים הנכונים — בין

(י) ישראל המאירי — הרביעי, שכנה סיפורים; הוצאת הקיבוץ המאוחד, 179 עמודים (כריכה רכה).
(י) ישראל המאירי, — אש בקוצים, ארבעה סיפורים; הוצאת עס-עובד, 190 עמודים (כריכה רכה).

מחול השחיתות המקומי, הכולל מיכרוזים תפורים לכיצוע הפרוייקט שעליו הוא מופקר.

בניתיים הולכת נעמי ומתדרדרת. היא יוצרת קשר עם זקנה חריגה ככפר, שרה ברקן (את הבעייה שלך אני יכולה לסתור). זקנה שהיא מעין ידעונית מקומית, שבנה נעלם בעבר. האם המחבלים חטפו אותו או שהוא נעלם כנוף? במקביל לקשר בין נעמי לשרה, מפתח עמוס קשר עם אלי, בנו של מורי (מוריאל הוא איש גדול מה באיזור. אתה יודע, מנהיג. היה פעמיים מזכיר המועצה. וגם עכשיו, למעשה, הוא עושה שם ברצונו. יש פה אנשים שתומכים בו ויש שמתנגדים, שמאשימים אותו בכל מיני דברים. יש אנשים שטוענים שהוא הרס אותם).



חוזר-בתשובה פרקש מהחיים לספרות

אלי, הוא מפגר למחצה, חריג בבנייה-הספר ובכיתו. עמוס מאמצו כנו, ויוצא איתו ממכונת הטיולים ברחבי הגליל, בעוד נעמי עוברת את ה"טיפולים" של שרה ברקן, המספרת לה: באנו לפה כמה פליטים להרים האלה. הכל היה פה ריק, רק ערבים, ונוף קרוע. התחלנו משהו חדש מחד, את יודעת, אבל אז הם באו... ההם באו" מכון לדוריה-שני של המתיישבים, שהגיעו מגלות אחרת להרי הגליל.

כפלא-שיבאק לאחור מובא סיפור יחסיהם של נעמי ועמוס, פגישתם, לימודיו, בגידתה ומשבריהם, אלה שהוליכו אותה לאותה, עקרות. הם מתים. מחזיקים אצלי לא יותר משלושה חודשים... כאשר שרה מסבירה לה: יש פה קללה. זה ברור. זה לא שהרשם שלך התקלקל, זה שאת עשית ששע, את רצחת..."

מתוך העלילה פורץ הקונפליקט. עמוס אינו נכנע לחצי העסקונה המקומית, ואינו מוכן להילכך בקורי השחיתות המיכרוית, ואו מטיחים בו: בולם כבר יודעים את זה. ובטח כשעושים את זה עם ילד של מישוה שכולם פה מכירים. עמוס מגיע לאשתו של מורי, ושואל: למה הוא עושה לי את זה? הוא מסין כאן שאני הזמן, שפיתיתי את אלי.

לעמוס מתברר, שהוא ונעמי אינם רצויים ככפר ובאיזור. היא מספרת לעמוס על כילויה של נעמי אצל שרה, הידעונית השכולה. בניתיים נעלם אלי, בנו של מורי החיפושים אחריו, דרך כיתה של שרה הידעונית ומעורבתו של עמוס בניסיונות האיתור, אינם נושאים פרי. אלי הופך לעוד ילד שגנעלם בנוף.

גם הסיפור השני ערפל מתרחש כאותו איזור ספרותי מזרח. הוא נפתח בפגישה בין מושבניק גלילי באוטובוס, לבין מוסיקולוגית העושה ררכה לבקר את בנה הקצין במחנה צבאי, לרגל יום-הולדתו. המוסיקולוגית חפצה לרדת בצומת קרושים, והשיחה המתפתחת ביניהם, היא בכחינת עימות בין שני עולמות מקבילים, שדומה כי לעולם לא ישיקו. באחד מרגעי השיא של הסיפור

אומר המושבניק: שמעני, אולי נשיא אותם — מיכל מסיימת פנימיה... ובהירורו, הוא ממשיך: רהבן שלך, הקצין הבלונדי שלך, לא ישא לו שום גוצה שחזרה בוגרת פנימיה..."

הסיפור מתחת לסלע, מביא לגליל מתגרב כריטי מזרח (אני מסתובב כאן כבר שנים, אתה רואה, אני הייתי בכל מיני מקומות, מושבים, קיבוצים, הם היו מרצפים ממני באמת... המתגרב, טוני, הופך עד מהרה לבן-בית, כמושב המרוחק, הנתון בתככים על השליטה בו.

תככני המושב תוהים כיצד להיפטר מהדמות התמהונת, שמצאה מקום בתחומן. דמות זו מזכירה מאוד את נחמן פרקש (קצת לפני שהגיע הנה, היו תמנות גדולות שלו בכל העינותים. אחרי שכתבו איך התגלגל בין בתיה-מעצר למסודות גמילה מסמים, סיפר נחמן, שקראו הרבה עיתונים, שהופיע בתמונות החדשות כבובע שחר, זקן ופיאות, ומבט רציני... עד שראינו את הפסון הזה

שהקים לו הבנו שהוא בכלל לא מתכוון לזוז מפה. יושב לו מתחת לסלע, עם כל הסמפוזמים שלו וספר תנ"ך, שהוא קרא ממנו לפני כל מי שעולה אליו..."

הגליל שמתאר המאירי, הוא בכחינת עיר-מיקלט. אל נעמי ועמוס, נחנמן פרקש, מצטרף המתגרב הכריטי, שהיה בניכר צלם-עיתונות: צילם את המילחמה בוייטנאם, אפריקה. זה היה מעניין במזמן, אבל יום אחד נמאס..."

הסיפור האחרון קו החר, הוא סיפור על "חריג" נוסף, בנה של חריגה. הסיפור נפתח בכריטי, ובנה אליו, פריאהבתה עם אהרון בן-חמור, שנמלט למישוה. כריטי משגרת את איזו בנה, ללמוד בחדר חרדי אשכנזי. הבן, המגדל פיאות, עובר את הברמצווה.

איזו גדל, ואו בעלמם הפיאות, הציציות, ואחר-כך גם הביפה. בכיקוריו כעירה, הוא מתקשר עם אשה לא צעירה ביותר, עולה מרוסיה, גרושה, אם לילדה. במהלך האירועים הוא נעצר, על מה שעיתון-הערב מכנה תקיפה על רקע רומנטי, והוא נשלח לכלא לעבריינים צעירים.

בניתיים בא להתגורר עם ברטי תמהוני אחר, פינקי (לברטי מייל צבאי ישן ומין בובע, עם מזודה מרופטת קשורה בחבל...), המשגר מיכתבים למערכת, כאשר איזו שב מהכלא לעבריינים צעירים, הוא הופך מאזין לדרשותיו של פינקי.

בהדרגה מפתח איזו קשרי ידידות עם מורה בכפר הערבי הסמוך, כאשר כוחות-הביטחון מפוצצים בית שנבנה בכפר שלא כחוק. איזו הסתובב, עד שהספר המצור על הכפר... נדע שביקר בבתי-הכלא, שבהם נבלאו עצורי, הדרפרעיות... הוא נעשה חריג יותר ויותר, כמה מבנייה-כפר מוצאים אותו כשהוא מאזין מעל הגליל. לררשה על ההר. איזו נע ונר כהרי הגליל.

יום בהיר אחר, מותקף הכפר בידי אנשי אשף. למקום מגיעים חיילי יחידה מוכחות, נציגי העיתונות העולמית (שרה-ביטחון נראה, נעלם חוזר ונעלם. הליקופטרים שוטטו באוויר). ואו מגיע איזו, עובר את החיילים, ומתקרב לבית, בו מצויים אנשי אשף. הוא עוגל את כסותיו סביב לפיו רצעק איה שם, ועוד משהו בערבית. הוילוך של חלון המיטבה הוסט, והיפיע ראש שחרר, מזכר; מוכר לפחות לחבר שפגש בו, במורה הערבי..."

דיעה אחרת על אפרים קישון

מרבית סופרי דור הפלמ"ח, אותם גברתנים סיפורתיים, שכתבו יצירה בלתי-אמינה וקולקטיבית, על המיפולצת הספרותית שכינו, הזכר של דור תש"ח.

לא פלא שאפרים קישון היה האיש, שלפני 25 שנה, אסף כמה מיצאי להקת הנחל והקים איתם קולקטיב בשם בצל ירוק, שהיה, עד לעצם היום הזה, האירוע התיאטרוני-תרבותי החשוב ביותר של ישראל.

איני מקבל דיעה אחת מרעיותיו הפוליטיות של אפרים קישון, וקשה לי לקרוא את מה שכתב אחרי מילחמת ששת-הימים. אבל אין לי ספק, שאפרים קישון הראשוני, הוא בכחינת יצר, מהמעולים שהיו בארץ, ואני משוכנע, שבעוד 20 שנה, יחקרו את כתיבתו, חוקרי ספרות ותרכות, ויגלו אותה, כאשר יעסקו בכתיבי קישון האמורים, לא יתעניינו בכתיבי השחם-מגדל ברטו-בניצן דומיים.

פרט אחד שלא ברור לי, הוא — מדוע כל אלה חברים באגודת-הסופרים ואילו אפרים קישון, טרם נמצא ראוי להיות חבר באגודה זו. נראה שדבר מה רקוב בממלכת הערכים של אגודת-הסופרים.

למיקרא כמה מהדברים שכתב קישון, באותה תקופה, אין לי ספק, שהוא מתעלה בערכו, על-



סופר קישון דבר מה רקוב

החוויה הישראלית

ראיתי לפני כמה שבועות, בטלוויזיה, בהקנת אחר-צהריים, את סרטו של אסר'ם קישון תעלת בלאומילך. אחרי הצפייה בטרם, הלכתי לבדוק קצת בכתיבי קישון.

התעלמתי מאפרים קישון של התקופה שאחרי מילחמת-ששת-הימים. מאפרים קישון, שלגש מהסאטירה אל הפוליטיקה הלא-משכנעת של רידד מול גלילית. התמקדתי באפרים קישון הראשוני.

אין לי ספק, שנעשה עוול לאפרים קישון. רשימותיו, סיפוריו, מחזותיו והומורסקות שלו, משנות ה-50 וה-60, מעניקות למעיין בהן, תמונה אמנית של ישראל באותה תקופה. גלרית גיבורי, החל בסאלח שבתי ורד דקטור שולט-הימים והאחרים, הם מאפיינים רבי-ערך סיפורתי לאותה תקופה.

אפרים קישון הצליח ליצור, באמצעות ההגשמה שהעניק לגיבוריו את מדר העומק של אותה תקופה. אז היתה ישראל, במידה רבה, ארצם של העולים ממזרח-האירופה, אותם עקורים שהגיעו אחרי השואה, ומהלו את תשוקתם לחיות במולדת חדשה וכוכרות מעברם הועיר-כונדני באירופה.